

TRES NOTES BREUS D'HISTÒRIA IGUALADINA

IGUALADA, 1885: DEU MIL HABITANTS, SET CORS I 150 HOMES CANTAIRES

ANTONI DALMAU I RIBALTA

Una troballa casual, mentre buscàvem altres coses, ens ha permès accedir a alguns detalls del moviment coral igualadí de l'any 1885 i, de passada, descobrir entre altres informacions els noms fins ara desconeguts dels homes que les presidien. Resulta que el diari barceloní *La Publicidad* publicava el dia 21 de gener d'aquell any la carta que transcrivim a continuació:

«Señores de la Comisión directiva de la prensa. Muy señores nuestros: Vivamente impresionados por los horribles terremotos que en Andalucía han sumido tantos hermanos nuestros en espantosa miseria, nació en algunos la idea de celebrar una estudiantina para allegar fondos al efecto de aliviar en lo posible la situación de tantos desgraciados y acogida con entusiasmo esta idea por todos los coros que hay constituidos en esta ciudad y con la cooperación desinteresada de los profesores que componen la orquesta Terpsícore,

celebróse ayer saliendo a recorrer las calles los 150 individuos que componen los siete coros existentes en esta ciudad y dando por resultado la cantidad de 653 pesetas que tenemos el gusto de incluirle, todo lo recaudado en metálico y además 20 mantas y la demás ropa que también remitimos.

»El estar las calles de nuestra ciudad cubiertas de nieve y la intensidad del frío, no fué obstáculo para menguar el entusiasmo de los [mencionados] individuos [...]

»Aprovechan esta ocasión para ofrecerse á sus órdenes sus S.S., q.b.s.m., El presidente del coro La Llàntia, Pedro Company.- El presidente del coro La Estrella, Sadurní Trilla. El presidente de la secció coral del Ateneo, Pedro Simó.- El presidente de la secció coral de Apolo, Manuel Imbert.- El presidente del coro Republicano Federal, Pelegrín Tapioles.- El presidente de la secció coral de La Lumbrera Igualadina, Miguel Miserachs.- Por la colla La Gàbia, Joan Serra».

Cal dir que la premsa igualadina de l'època també ens informa d'aquesta «estudiantina» i del seu lloable gest. Així, per exemple, *Lo Renaixement*, el butlletí mensual del Centre Catalanista d'Igualada, ens enriqueix la informació explicant-nos altres iniciatives organitzades amb el mateix motiu benè-

fic —fins a una recaptació total de «més de vint mil rals»— i ens detalla el repertori que van interpretar les societats corals igualadines: «unas bonicas coplas catalanas alusivas al acte, qual lletra y música foren compostas respectivament per nostres estimats consocis en Joan Serra y Constansó y en Joan Vila y Galcerán». Per la seva banda, el mateix Serra, al seu llibret *Quan jo tenia vint anys* (1923), explica que «amb motiu dels terratrèmols d'Andalusia férem amb el concurs de totes les societats corals una recepta per tots els carrers, cantant una cosa escrita expressament per a aquest acte i recollint bastants diners i molta roba de tota mena»...

Recapitem, doncs, les moltes novetats històriques que la carta enviada a *La Publicidad* ens aporta sobre aquella Igualada que, tot i trobar-se en una crisi profunda, es mostrava tan generosa. Una ciutat, per cert, que en aquells moments tenia poc més de deu mil habitants i que ben aviat, a la tardor següent, passaria pel drama de l'epidèmia colèrica, en la qual moririen 128 persones. Les novetats, doncs, són aquestes:

- l'estadística de cantaires igualadins, realment impressionant;

- l'esmentat president desconegut de La Llàntia, Pere Company, un nom que no figura a l'exhaustiva història d'aquest cor que va

Cor de l'Ateneu fundat el 1878. Foto de Josep Sagristà (abril de 1883). Hi veiem entre d'altres el director Fernando Vila i Joan Serra i Constansó (ACAN-AFMI, 4792)

escriure Josep Riba i Gabarró l'any 2006;

- l'existència d'un cor Republicà Federal, que presidia en Pelegrí Tapioles, el teixidor que l'any següent encapçalava un grup lliurepensador de la ciutat que va tenir una vida molt fugaç;

- l'antiguitat del cor de La Gàbia, de la qual parla Serra i Constansó a les seves memòries: ara sabem que va néixer com a

mínim vint anys abans de la data que sempre havia semblat, el 1905;

- i la identitat de diversos presidents de societats corals que no trobem en els llibres igualadins de referència...

Tanmateix, no podríem acabar aquesta nota històrica sense posar de manifest una circumstància peculiar: els dos autors de les esmentades «coplas catalanas», Serra i Constansó i Joan Vila, eren

dos conspicus maçons de la nostra ciutat que, molt poc després, ingressarien en secret a la lògia manresana Bruch i el 1889 formarien part del nucli fundador de la lògia igualadina Jespus. Conclusió que ja sabíem: els maçons igualadins eren ben pocs, però treien el cap pertot arreu...

ELS ÚLTIMS DIES DE JAUME SERRA I IGLESIAS

A.D.R.

Jaume Serra i Iglesias és, sens dubte, un dels personatges igualadins més rellevants del tombant dels segles XIX-XX. Nascut el 30 de gener de 1853, era fill de Josep, un fabricant igualadí, i de Teresa, de Sant Martí Sesgueioles, estava casat amb Josefa Vidal i Mascaró (Torredembarra, 1857) i va ser pare de dos fills, Florenci i Jovita. Professor de gimnàstica dels Escolapis i, sobretot, oficial major i arxiver de l'Ajuntament d'Igualada, la seva ciutat el recorda principalment per la seva condició d'historiador.

Republicà, va ser també un dels fundadors i president (1884-1886) del Centre Catalanista que editava el butlletí mensual *Lo Renaixement*. El 1887 va guanyar un premi en un certamen literari

de l'Ateneu amb *Aplech de datos per a l'història d'Igualada*, que és la primera sistematització històrica de la ciutat. President de l'Ateneu Igualadí (1889-1890), va col·laborar també en els diaris manuscrits del seu gran amic Joan Serra i Constansó *La Veu d'Igualada*, *La Antorcha* i *L'Ensaig* i en els periòdics locals següents: *El Semanario de Igualada* (1880-1886), *La Colmena de Igualada* (1880-1882), *El Porvenir de Igualada* (1882-1883), l'esmentat *Lo Renaixement* (1884, que redactava gairebé tot sol), *El Ateneo* (1885-1898), *El Igualadino* (1893-1895) i *Nova Llevor* (1905). Diguem finalment que Serra i Iglesias va ser l'autor dels llibrets *Documentación referente a la epidemia colérica de la ciudad de Igualada en el año 1885* (1885) i *El sistema métrico decimal al alcance de todas las inteligencias* (1887) i dels llibres costumistes igualadins *La Festa Major. Quadro de costums igualadines* (1881) i *D'ahir i d'avui* (escrit el 1893 però publicat el 1927).

Fins aquí, tot plegat és relativament força conegut. En canvi, ja ningú no sap, em sembla, que va ser l'igualadí que va arribar més lluny en els graus de la francmaçoneria, fins a integrar-se en l'anomenat grup tercer del Ritu Escocès Antic i Acceptat, el que està format pels graus filosòfics (del 19è al 30è). Fastiguejat del combat permanent contra el caciquisme godonista de l'època, va acabar marxant d'Igualada cap al 1893 i optant per la plaça de secretari

municipal del Vendrell, on també va implicar-se en la vida societària: Orfeó Vendrellenç —que un temps va dirigir la seva filla—, articles a *El Baix Penedès*, autor d'uns goigs de comiat als estiuejants habituals al Vendrell que va musicar el mestre Pau Casals, etc.

La marxa de la seva ciutat natal va desdibuixar-ne per complet el rastre en la bibliografia igualadina, de manera que fins ara no era gens coneguda tampoc la part final de la seva vida. El cas és que va estar sempre pendent del que succeïa a Igualada —com ho demostra la seva entusiasta col·laboració en el naixement del Centre Autonomista el 1905— i encara el 28 de maig de 1934 va ser elegit president del Casal de la Comarca d'Igualada, adherit al moviment de la Lliga Comarcal de Catalunya impulsat per Francesc Glanadell. Finalment, hem pogut completar el cercle de la seva trajectòria personal: ara sabem que a la part final de la seva vida va viure a Barcelona, al pis tercer segona del núm. 24 del carrer de Muntaner. Precisament en aquest domicili i en plena Guerra Civil, va morir d'urèmia a les dotze de la nit del 8 d'agost de 1938, als 85 anys d'edat (registre Civil de Barcelona, acta 2944 del llibre de defuncions del Jutjat Municipal nº 6). En aquells moments històrics tan convulsos, i pocs mesos abans de l'entrada dels «nacionals», a Igualada gairebé ningú no devia assabentar-se de la pèrdua d'un dels seus fills més il·lustres...

UN IGUALADÍ MORT AL CAMP DE CONCENTRACIÓ DE SÈTFONTS, A FRANÇA (1939)

A.D.R.

Tombes del Cementiri dels Espanyols de Sètfons

Sètfons (Septfonds en francès) és una població del departament del Tarn-et-Garonne —a la regió de Midi-Pyrénées— que ha passat tristament a la història del segle XX perquè allí va estar-hi instal·lat un camp de concentració que duia el nom de Judes i on van ser reclosos, sense comptar altres nacionalitats, un total de 15.000 o 16.000 refugiats espanyols. Al lloc on hi havia el camp s'hi han deixat encara algunes mostres dels barracons on vivien els internats i alguns monuments de memòria, perquè ningú no oblidí aquells horrors.

Com és natural, s'han publicat diverses obres sobre aquest camp, a part de les dades que figuren a internet. Ara mateix n'ha aparegut un d'escrit per l'historiador José Antonio Vidal Castaño que porta per títol *Exiliados republicanos en Septfonds* (1939) (Madrid: Catarata, 2013). L'obra recull la peripècia tràgica dels refugiats espanyols i al final reproduïx en francès, i amb unes breus dades biogràfiques, la relació oficial dels 81 soldats republicans enterrats en l'anomenat Cementiri dels

Espanyols, a dos quilòmetres del poble, un preciós i tranquil lloc de memòria. Entre ells s'hi troba un igualadí que va morir a Sètfons quan encara no havia complert els divuit anys...

La història, però, no ha fet justícia en aquest noi, conciutadà nostre. Vet aquí que, per aquells atzars de la burocràcia i per les dificultats i la desídia tradicionals dels francesos en la transcripció dels noms catalans i hispànics, aquesta víctima igualadina de l'exili figura a tot arreu amb l'estrany nom de «Juan Monchas Torrens» (!) i amb una data de naixement equivocada...

Es tractava, en realitat de Joan Mabras i Torrents, nascut a Igualada el 28 d'octubre de 1921 (i no el 31-10-1922 com diu al camp). Era fill de Josep, blanquer d'Òdena, i de Trinitat, de Clariana, i germà petit de Llorenç Mabras, un planxista i paleta que havia militat al POUM i que era conegut a Igualada com el *Pixa Olives*. En Joan, que era solter, havia treballat en els oficis de boteller, a cal Josep Massana, i de baster. Acabada la

guerra, va refugiar-se a França, a la 12ème C.E. Intendance. Com hem dit, va morir als disset anys, de tifoïde, al boulevard de la République de Sètfons, seu de l'hospital del camp de concentració de Judes, a les 8h40 del dia 13 d'abril de 1939.

Mabras va ser l'únic anoienc mort a Sètfons, però no pas l'únic que hi va passar. Ens consta que també van estar-hi internats, almenys, el fogoner nascut a Òdena Joan Closa i Muntaner, el músic i tipògraf Miquel Jordana i Xaubet, l'electricista Antoni Miquel i Urgell i, finalment, el conegut cenetista Fernando Mir i Verdiell; aquests tres darrers, igualadins. Segur que va haver-n'hi d'altres...

La Guerra Civil i les seves conseqüències van ser sens dubte una tragèdia terrible. Però, enmig dels milers i milers de drames personals que s'hi van esdevenir, sembla clar que el mínim dret que els podia pertocar a les víctimes de tots dos bàndols és el de ser enterrats i recordats amb el seu nom autèntic...